



Co přinese mír?

Vzdělávací cíl: Na příkladu reakce britského tisku na obsah mírové smlouvy ve Versailles žáci rozvíjejí schopnost porozumět symbolickým prostředkům komunikace charakteristickým pro karikaturu. Zaujímají historickou perspektivu novin, které už v roce 1919 kritizovaly mocenskou politiku vítězů a mírové podmínky ukládané smlouvou poraženým.

Klíčová slova: důsledky 1. světové války, versailleský mírový systém, dějiny médií, dobové perspektivy, vidíme pod povrch pramene

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 ZKOUMÁNÍ KARIKATURY (3 min.)

Prohlížení karikatury pomocí lupy a četba popisku.

Karikaturu vytvořil známý australský ilustrátor a politický karikaturista Will Dyson. Vyjadřuje v ní znepokojení nad způsobem, jakým představitelé vítězných mocností přezíravě rozhodují o podmínkách smlouvy s poraženými státy. Zejména díky vizionářské předpovědi dalšího konfliktu (Dyson ho datuje k roku 1940) se stala později velmi populární. Publikována byla ještě před podpisem smlouvy v britském deníku Daily Herald 13. května 1919. Typickými čtenáři těchto novin byli dělníci a stoupenci Labour party. Učitel může karikaturu propojit s historickými okolnostmi jednání ve Versailles, upozornit žáky na informace v popisku a předpokládanou recepci (Kdo byl běžný čtenář Daily Herald?). Neměl by zatím žákům karikaturu interpretovat (například zmínkou, že se stala známou tím, jak předpověděla budoucnost).

2 ANALÝZA A INTERPRETACE KARIKATURY (7 min.)

Označování a popis jednotlivých prvků karikatury.

V této fázi se žáci snaží porozumět symbolickým významům karikatury, jež mohou navíc propojit s konkrétními historickými informacemi. Karikaturista pracuje s napětím mezi politikou vítězů (postavy politiků a jejich typické oblečení - frak, cylindr, hůlka) a dopady jejich rozhodování na život běžných obyvatel (nahé dítě). Žáci nemusí identifikovat jednotlivé postavy, ale měli by být schopni označit rozdíl mezi vnímáním situace politiky a dítětem. Porozumět významu karikatury pomohou překlady anglických nápisů „Mír a budoucí potrava pro děla“, „ročník 1940“ (myšleno ročník vojenské služby), text „Mírová smlouva“ a zvolání „Tiger: Zvláštní, jako bych slyšel plakat dítě“.

3 INTERPRETACE KARIKATURY (5 min.)

Přiřazování pojmů ke karikatuře pomocí přetahování.

Žáci přiřazují k jednotlivým místům karikatury konkrétní charakteristiky z nabídky pojmů. Cvičení je vhodné pro první zkušenost s karikaturou. Pomáhá žákům osvojovat si interpretační postupy tím, že jsou místa předznačená. Žáci s rozvinutou schopností symbolického myšlení by tuto fázi měli zvládnout bez problémů. Poslouží jim jako zpětná vazba a srovnání k jejich vlastní analýze a interpretaci, kterou učinili v předcházejícím kroku. Méně zkušené žáky upozorní na některé symboly, které jsou pro porozumění karikatuře podstatné. Postavy zachycují Davida Lloyd George, Vittorio Orlanda a Georgese Clemenceaua (ministerští předsedové Británie, Itálie a Francie) společně s americkým prezidentem Woodrowem Wilsonem, jak se vrací z jednání o smlouvě. Clemenceau,

přezdívaný pro svůj politický styl „Tygr“, svým údivem dává najevo, že si neuvědomuje (nebo ho nezajímá), jaké důsledky může mít neúprosný, i když z hlediska dopadů války na jeho zemi pochopitelný, postoj Francie k Německu.

4 ZODPOVĚZENÍ OTÁZEK (10 min.)

Zapisování odpovědí do dvou textových polí. ? Koho nebo co symbolizuje dítě a proč pláče? ? Jaký postoj k mírové smlouvě vyjádřila redakce Daily Herald, která karikaturu otiskla?

Dyson v karikatuře předpovídá, že navrhované podmínky mírové smlouvy nezajistí trvalý mír. Jsou pro Německo příliš pokořující. Názor to nebyl ojedinělý (například francouzský maršál Ferdinand Foch: „To není mír, ale příměří na dvacet let“). Žáci, kteří se s tématem versailleského systému teprve seznamují, budou potřebovat od učitele přiblížit historický kontext mírových podmínek (Německo jako jediný viník války, který se má podřídit demilitarizaci své branné moci a má škody odčinit formou vysokých reparací; Německo přijalo podmínky pod nátlakem). Nezamýšlené, resp. podceněné důsledky vysoké politiky vítězů symbolizuje dítě, které si přečetlo text mírové smlouvy. Nápis „ročník 1940“ předpovídá, že toto dítě bude bojovat v další válce, ke které Evropa v případě podpisu smlouvy bude směřovat. To vysvětluje jeho pláč. Žáci mají tendenci dítě zaměnit za Německo - nahé a bezbranné. Vzhledem k politické profilaci novin však předpokládáme, že dítě v tomto případě nesymbolizuje cizí zemi, ale spíše sociální (třídní) postavení - dítě britského dělníka. Historičtí aktéři nedokážou nikdy zcela odhadnout vliv podmínek, protichůdného jednání ani neočekávaných reakcí na své činy. Žádná historická událost však není nevyhnutelná, stejně jako nejsou ani události budoucí. Karikatura vychází šest týdnů před finálním podpisem smlouvy. Redakce nevyjádřila pouze nesouhlas s obsahem smlouvy, ale mohla také mobilizovat veřejné mínění. Spoluutvářela tím nátlak na britskou vládu, aby nekompromisní postoj ve Versailles odmítla podpořit dřív, než bude pozdě.